

УДК 378.14

Болтянський О.В. к.т.н, доцент, Болтянська Н.І. к.т.н, доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ДУАЛЬНА СИСТЕМА ОСВІТИ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ВИПУСКНИКІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Анотація. В статті розглянуті основні елементи дуальної освіти стосовно вищої школи, специфіка і переваги дуального навчання.

Ключові слова: вища освіта, дуальна система навчання, професійна мобільність

Постановка проблеми. В даний час перед суспільством гостро стоїть проблема підготовки висококваліфікованих фахівців. Основним робочим документом, який регламентує освітній процес, є освітній стандарт, до якого включено вимоги до обов'язкового мінімуму вмісту та рівня підготовки студентів. Головна мета реалізації освітніх стандартів - це навчання і випуск таких фахівців, які будуть здатні до самореалізації, соціально мобільні, легко адаптуються в сучасних ринкових умовах розвитку економіки регіону і країни, вміння розробляти і змінювати власну життєву стратегію. Тому так важливо не просто озброїти студентів необхідною інформацією, а включити їх в активну професійну діяльність. Великою проблемою вищої освіти сьогодні є розрив між теорією, яку студенти вивчають в вищому навчальному закладі і практичними навичками, яких чекають від них роботодавці і ринок праці [1]. Подібних недоліків в підготовці майбутніх фахівців позбавлена дуальна освіта, яка поєднує в навчальному процесі теоретичну і практичну підготовку [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогоднішній день дуальна система навчання - одна з найефективніших форм підготовки кадрів в світі, яка широко поширена в промислово розвинених країнах і є основною системою підготовки кадрів більш ніж в 60 країнах [3].

Досвід розвитку дуальної системи навчання успішно реалізується в Німеччині, Швеції, Великобританії, Японії. Першопрохідцем в реалізації даного напрямку виступила Німеччина, де є досить розвинений інститут наставництва, заснований на потужній законодавчій базі, що забезпечує ефективний шлях підвищення якості освіти.

Дуальна система дозволяє освоювати обрану професію безпосередньо на виробництві, тобто студенти вчаться відразу в двох місцях: 1-2 дня в тиждень в навчальному закладі, інший час - на підприємстві. У навчальному закладі вони отримують теоретичні знання, а на підприємствах формують практичні навички.

У той же час як зазначає Л.С. Морозова та ін. [3] процес навчання впливає на збалансованість підготовки та заповнення вакантних робочих місць. Це в свою чергу забезпечується наявністю «стійких, регулярних процесів покупки і продажу трудових послуг на основі чого можлива мобільність трудових ресурсів, перерозподіл робочої сили між підприємствами».

В умовах глобалізації ринку освітніх послуг все більше молодих людей віддають перевагу тому освітньому напрямку, який забезпечить їм успішне працевлаштування на спеціальність, що користується попитом на сучасному ринку праці. І від освіти вони прагнуть перш за все оволодіти тими практичними навичками, наявність яких важлива для роботодавців – тобто в сучасних умовах професійна освіта, спрямована на підготовку фахівця конкретної спеціальності може поступово посунути класичну систему підготовки всебічно розвинутого випускника.

На необхідність створення освітньої системи, яка б відповідала викликам сучасного соціуму звертає увагу і О.Г. Романовський: «Створення оптимальної моделі вищої освіти, яка забезпечила б підготовку фахівців з високим рівнем загальних і професійних знань, умінь і навичок, є провідною тенденцією розвитку цієї галузі практично у всьому світі» [4]. В цих умовах ефективним засобом значного підвищення конкурентоспроможності майбутнього фахівця є «особистісна» диверсифікація одержуваної освіти за допомогою впровадження в освітню діяльність вузу дуальної системи освіти, що сприятиме значному розширенню спектру змісту практичної складової освіти, а також скорочення терміну майбутньої адаптації випускника на ринку праці, за рахунок об'єднання ресурсів освіти і бізнесу. Дуальні освітні програми є одним із стратегічних напрямків модернізації вищої освіти, яке розширює шанси навчальних закладів на успішне функціонування і гармонійний розвиток в умовах глобалізації ринку освітніх послуг. Навчання за дуальною освітньою системою сприяє більш глибокому і різнобічному професійному розвитку студентів, підвищує їх конкурентоспроможність на українському і світовому, глобальному ринку праці.

Формулювання цілей статті. Метою даної науково-методичної роботи є визначення основних елементів дуальної освіти стосовно вищої школи.

Виклад основного матеріалу досліджень. Дуальна форма професійної освіти розглядається не тільки як педагогічна альтернатива, але і як успішно адаптований до умов ринкової економіки освітній феномен. Проведений аналіз наукових публікацій з досліджуваної проблеми (С.М. Амеліна, О.М. Новіков, В.П. Смірнова, В.А. Тешев) дозволяє стверджувати, що більшість дослідників визнають неможливість прямого копіювання дуальної системи освіти, але одночасно сходяться в тому, що аналіз дуальної форми створює передумови впровадження найбільш ефективних її елементів в систему освіти країн з ринковою економікою.

Провівши аналіз літератури по дуальному навчанню, слід відзначити велику кількість можливих переваг такої освіти. Сукупність можливих переваг представлена на рис. 1

Рис.1. Сукупність можливих переваг дуальної освіти

Дуальне навчання - це такий собі продукт взаємодії освітніх організацій і роботодавців, спрямованих на успішну професійну адаптацію майбутнього фахівця. Дуальне навчання характеризується, перш за все, залученням підприємств безпосередньо в процес підготовки кадрів, де вони беруть участь у розробці навчальних планів, програм, є базами практики.

У дуальній системі навчання посилюється і змінюється роль роботодавця, який зацікавлений не тільки в результатах навчання, але і в змісті навчання, його організації, тобто такого роду навчання дає можливість підготувати для себе фахівців, забезпечивши їх максимальну відповідність всім своїм вимогам, економлячи на витратах з пошуку і вибору працівників, їх перекваліфікації та адаптації, можливість відібрати найкращих випускників. У свою чергу, такий підхід мотивує студентів, так як молоді фахівці працюють з повною віддачею з метою залишитися на даному підприємстві. Все це в сукупності сприяє закріпленню кадрів і зменшення плинності, що зараз для підприємств дуже важливо [5].

Безперечно, що вітчизняні напрямки систем дуальної підготовки фахівців не сильно відрізнятимуться від зарубіжних, проте визначення переліку напрямів підготовки і вибір відповідного йому змістовного наповнення повинні базуватися на прогностичному аналізі і враховувати українські реалії та специфіку [5].

Під дуальною системою підготовки фахівців розуміється інноваційна траєкторія організації вищої освіти, яка включає в себе чітко скоординовану

взаємодію вищого навчального закладу та виробничих підприємств, спрямовану на підготовку фахівців конкретного профілю, з необхідним роботодавцю кваліфікаційним рівнем.

До основних принципів, які лежать в основі системи дуальної освіти, відносять: паритетність гуманістичних і ціннісних орієнтирів, компетентнісний підхід, становлення і розвиток професійної діяльності і соціально-професійних відносин. Відмінності між дуальною і традиційною системами підготовки наведено на рисунках 2 і 3.

Рис. 2. Дуальна система підготовки фахівців

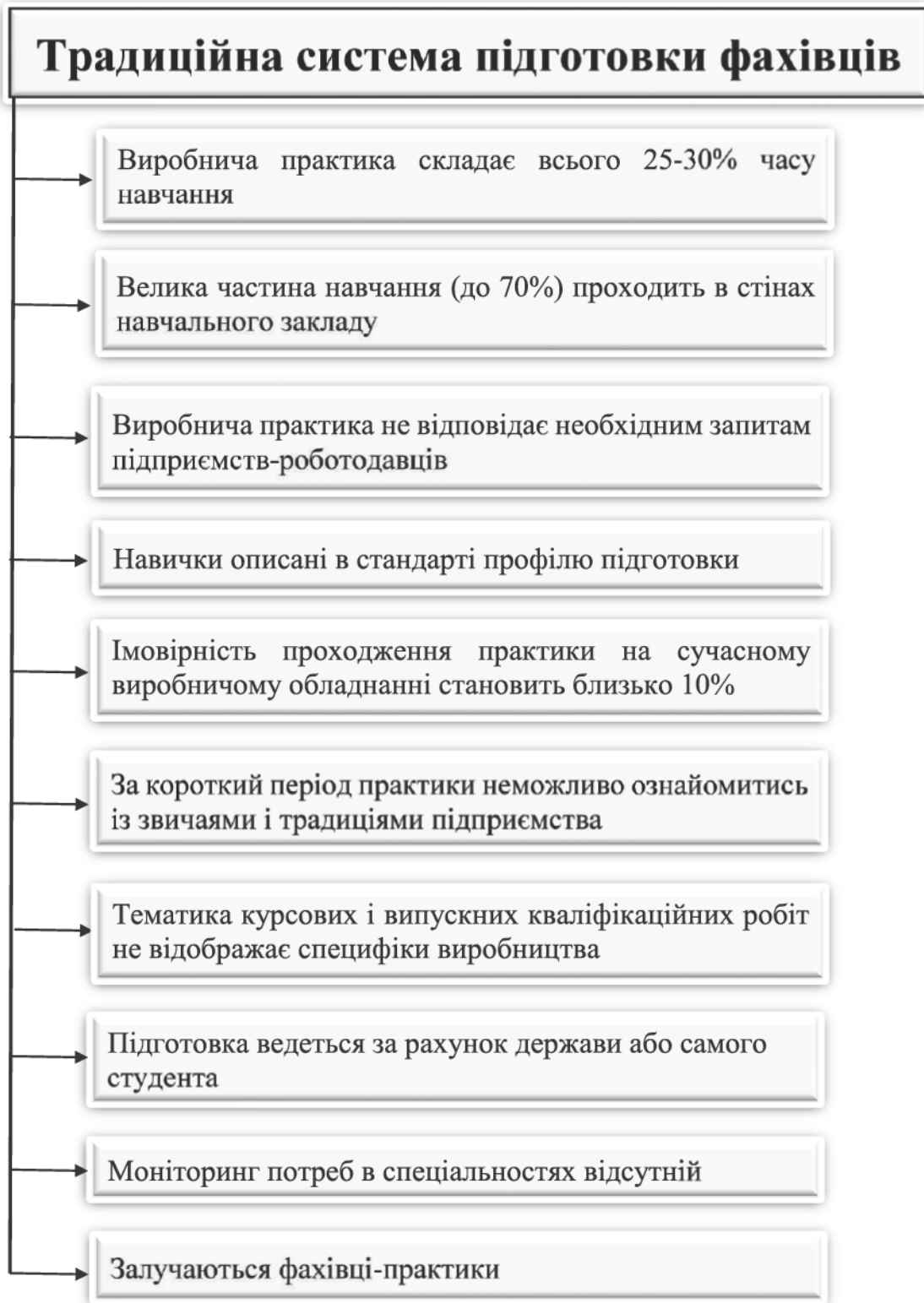

Рис. 3. Традиційна система підготовки фахівців

Крім того, при реалізації дуальної підготовки фахівців слід врахувати, що в вищих навчальних закладах слабо розвинений індивідуалізований підхід до організації навчання, який передбачає розробку освітньої траєкторії для конкретного студента.

Процес навчання вибудовується з опорою на групу студентів, отже, ми вважаємо, що для використання індивідуалізованої системи дуальної підготовки необхідно:

- задіяти дистанційне навчання (що допоможе індивідуалізувати навчальний процес);
- сформувати групи студентів, які вивчають в даний часовий період однойменні дисципліни.

Переваги від впровадження дуальної освіти для закладів освіти, здобувачів освіти та роботодавців очевидні.

Для закладу освіти:

- підвищення конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг;
- доступ до актуальної інформації про поточний стан розвитку професій та видів економічної діяльності, для яких заклад освіти готує фахівців;
- підвищення якості освіти за рахунок адаптації освітніх програм до вимог роботодавців;
- розширення можливостей для прикладних наукових досліджень;
- розширення можливостей для підвищення кваліфікацій викладацького складу.

Для здобувача освіти:

- поєднання отриманих теоретичних знань з практичним досвідом роботи на одному чи декількох підприємствах, в установах чи організаціях;
- збільшення шансів на отримання першого робочого місця одразу після закінчення закладу освіти;
- наявність до завершення навчання стажу роботи, необхідного для подальшого професійного зростання, а також реалістичного бачення власного кар'єрного шляху;
- отримання практичного досвіду під час навчання та можливості заробітку (отримання грошової винагороди) в процесі навчання.

Для роботодавця:

- вплив на процес для підготовки фахівця з необхідними знаннями, вміннями і компетентностями;
- отримання кваліфікованих кадрів, готових якісно працювати без додаткових витрат на первинне ознайомлення із робочими процесами на підприємстві, в установі чи організації або на перепідготовку;
- відбирання (ще під час навчання) найталановитіших здобувачів освіти для працевлаштування після закінчення навчання.

Однак, поряд з безліччю достоїнств вищеописаної системи, процес її реалізації досить трудомісткий і тривалий. Перш, ніж впровадити цю форму в освітній процес необхідно ознайомитися з його специфікою, так як не всі підприємства і організації в силі використовувати дану форму роботи.

Необхідно виділити кілька елементів, які необхідні для успішної реалізації дуального навчання: нормативно-правова база, формування корпоративної культури, проектування змісту навчання, координація процесу навчання, забезпечення учнів сучасними засобами, створення підрозділів, що

забезпечують реалізацію системи, перепідготовка викладачів, профорієнтаційна робота підприємств.

В даний час, ідея дуального навчання набуває свої реальні контури. Взаємодія освіти з бізнесом і суб'єктами ринку - це одна зі складових сучасної моделі, яка затребувана суспільством. Тому саме зараз потрібна підтримка системи дуальної освіти і повинна бути продовжена робота по її реалізації в тісній співпраці з роботодавцями та соціальними партнерами, зацікавленими у розвитку дуальної освіти.

Висновки. Основна змістовна концепція дуальної системи професійної освіти базується на посиленні практичної спрямованості при підготовці фахівців через синтез навчального та виробничого процесів, що істотно збільшує можливість професійної мобільності випускників вищих навчальних закладів. Однак при реалізації дуальної підготовки слід пам'ятати про принципові зміни, необхідні при організації навчальної діяльності, необхідності адекватного інтегрування і чергування теоретичної і практичної складових під час всього періоду навчання. Крім того, дуальна система освіти, на наш погляд, є дієвим і гнучким механізмом, що дозволяє готувати висококваліфікованих фахівців, затребуваних в сучасних умовах ринкової економіки підприємствами різних сфер діяльності.

Бібліографічний список.

1. Тешев В.А. Дуальное образование как фактор модернизации системы социального партнерства вузов и предприятий // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 1: Регионоведение: философия, история, социология, юриспруденция, политология, культурология, 2014. – № 1 (135). – С. 139–144.

2. Лисинкина Е.С. Дуальное обучение: проблемы реализации // Современная система образования: опыт и перспективы, 2015.

3. Терещенкова Е.В. Дуальная система образования как основа подготовки специалистов // Концепт.-№4.-2014. [Электронный ресурс] -Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/dualnaya-sistema-obrazovaniya-kak-osnova-podgotovki-spetsialistov>.

4. Романовський О.Г. Самовдосконалення та самоосвіта як показники рівня професіоналізму / О.Г. Романовський // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. / ред. Л.Л. Товажнянський, О.Г. Романовський. – Харків: НТУ «ХП», 2010. – Вип. 26 (30). – С. 11–19.

5. Сідакова Л.В. Сущность и основные признаки дуальной модели обучения // Образование и воспитание. - 2016. - №2. - С. 62-64.

Boltianskyi O., Boltianska N. Dual system of training as a professional tool mobility of students of higher education

Summary. The main elements of dual education regarding higher education, the specifics and advantages of dual education are considered.

Key words: higher education, dual system of training, professional mobility.